

A SZEGEDI „SOMOGYI-KÖNYVTÁR.”

RUSZTI R. J.-TÓL.

Kevés város élt át annyi sorscsapást, mint az ősz Szeged. De a folytonos küzdelem, az üldözésnek mindenféle neme meg-edzé népét, s a várost nagygyá növelte. Az utóbbi évtizedek alatt a Tisza árja ellen vívott kétségbeesett harcokat. Majdnem minden évben megújult a küzdelem, melyben a város pénzügyileg és fizikailag tökéletesen kimerült s végül elbukott.

S mikor a város már hullámsírba merült, századok alkotásai megsemmisültek, szorgalmas népe mindent veszítve, a szélrózsa minden irányában elzüllött, akkor felrezzent a nemzet. S midőn már nem volt többé Szeged, akkor érezték legjobban, hogy mi volt, mily missiót teljesített, s mily szolgáltatásokat tón úgy a múltban, mint a közelebbi időkben, úgy a haza vésznapjaiban, mint az elnyomás korszaka alatt.

Minden igaz magyar szívből sajnálta, hogy az egy csomóban élő hetvenezer lélek, tiszta magyar faj, elzüllött. Mert e faj, e város lakossága bocsátotta ki kebeléből azon rajokat, a melyek az ország déli megyéiben lassankint magyar községekké szervezkedtek. Mert e város lakosságánál és kultur-intézményeiben sajtátította el a délvidéki idegen ajkú ifjúság (évenként legalább 800) a magyar nyelvet, s mert ezen várossal folytatott élénk üzleti viszonyok idézték elő azt, hogy a délvidék széthúzó elemeinek hangulata és szelleme mindinkább rokonszenves és megnyugtatóbb lön.

Ezért történt az, hogy minden hazafi, minden igaz magyar ajkáról egyértelműleg hangzott a szó, hogy Szegedet fel kell támasztani, szebbé, nagyobbá kell tenni, mint a minő az előtt

volt. Oly annyira fontos az a hely, hogy ha ott soha sem lett volna város, azt teremteni kellene és pedig a magyar nemzeti érdekek megóvására, a magyar nyelv és faj terjesztésére magyar lakosokkal újonnan be kell népesíteni. A délvidéki magyarságnak mindenkép központi városává kell tenni. Kulturális központot kell belőle csinálni, hogy a magyar fajnak alkalom nyújtassék a haladásra, a tudományos képzésre, hogy az őt megillető helyet minden téren elfoglalva, kultur-feladatait minél sikeresebben megoldhassa. Szóval mindent meg kell tenni, s mindent el kell követni Szegedért, mert ez a délvidéki magyarság központja.

Igy nyilatkozott akkor a magyar közszellem, a mikor Szeged már nem volt s még újra fel nem épült.

Szeged felépült. Szébb lett, mint volt. De közművelődési és tudományos intézetei nem szaporodtak; ma is csak azok állanak, a melyek a polgárság adófilléreiből létesültek. A délvidéki magyarságnak tudományos és közművelődési igényei ma sincsenek kielégítve. S azért, mert magyar, azért mert az országnak rendíthetetlen támoszlopa, ma is csak ott áll, hol régen volt.

De legyünk igazságosak. Szeged még is nyert egy új kulturális intézményt, mely az ujjá alkotott városnak egyik nevezetessége, s méltán egyik büszkesége. Ezen új intézmény a *Somogyi-könyvtár*.

Szegednek már az árvíz előtt volt egy nyilvános könyvtára, mely „Szeged városi közkönyvtár“ czímen 1874-ik évben nyitattott meg. E könyvtár a reáliskolai épület földszinti részének egyik termében volt elhelyezve. A város költségén létesült ez, s közel 3000 kötetből állott. A könyvtárt Tóth Antal kegyesrendi tanár kezelte, ki a munkákat lajstromozta, s bizonyos napokon a közönségnek kikölcsönözte, mert e könyvtár voltaképen *ingyenes kölcsön-könyvtár* volt.¹ Két évig volt így haszná-

¹ Szegeden az első nyomda 1800-ban létesült. Az első helyi lap 1849-ben indult meg, a második 1859-ben. Az első könyvkereskedés 1850-ben állíttatott fel, s Bába Imre könyvkereskedő 1856-ban nyitotta meg az első »kölcsön-könyvtár«-t. Ezen kölcsön-könyvtár nagyobb része később a Szeged városi közkönyvtár számára szereztetett meg. A hatvanas évek közepén Traub B. könyvkereskedő nyitott egy második kölcsön-könyvtárt. — Mellőzve a szegedi kegyesrendi háznak régi és jelentékeny könyvtárát, úgy a szegedi Szt.-Ferencz-rendieknek különösen incunabulumokban gazdag könyvtárát, valamint a szegedi minorita háznak könyvtárát, — a következő szegedi könyv-

lat alatt, de a kikölesönözött munkák egy részét még hatósági úton sem lehetett visszaszerezni. Midőn az 1876. évben a Szegeden tartott országos ipar-kiállítás alkalmából a realiskola összes helyiségei igénybe vétettek, akkor a közkönyvtár helyisége is kiürittetett, a könyvek ládába rakattak. A kiállítás után nem akadt az ügynek buzgó kezelője; az árvizbajok ezen ügyet egészen háttérbe szorították, s a közkönyvtár könyvei ládákbán heverték egész az 1883. évig, a mikor is használhatóbb része a Somogyi-könyvtárba kebeleztetett, s ott most elkülönítve kezeletik.

Az árvíz után Szeged iránt nyilvánult óriási részvétnek érdekes tanújeléül kell tekintenünk azt, hogy Ráth Mór fővárosi könyvkiadó mindjárt a vésznapok után a „Pesti Napló“-ban közzétett nyilatkozata szerint saját kiadványaiból 5000 frt árú könyv küldését helyezte kilátásba. E helyett azonban 1880. évi ápril 26-án Somogyi Károly lepte meg Szeged város közönséget nagybecsű adományával, a midőn könyvtárát a város közönségének örök adományúl felajánlotta.

Somogyi Károlyt, a magyar klérus diszét, a magyar irodalom és tudományosság egyik legkiválóbb alakját, a nemes emberbarátot jól ismeri mindenki.¹ Két kérdés merül itt fel

tákról kell megemlékeznünk. 1829. évben alakult belvárosi kaszinó-egyesület könyvtára, mely 4000 kötetten felül van. Az 1837. évben alakult felsővárosi társalkodó egyesület könyvtára, mely az 1868. évben alakult szegedi szabad-elvű kör könyvtárával utóbb egyesítettett, s mindkettő 1884-ben a szegedi főgymnasiumi ifjúság birtokába jutott. Az 1865. évben alakult szegedi olvasóegylet könyvtára, mely utóbb az árvíz alatt megsemmisült. Az 1867. évben alakult szegedi ifjúsági kör könyvtára, mely utóbb a belvárosi kaszinó könyvtárába olvadt. Az 1867. évben alakult polgári társalgó kör könyvtára, mely később az 1873. évben alakult iparosok köre könyvtárával egyesítettett, s ugyan ide kerültek a kaszinói s ifjúsági kör könyvtárak egyesítése útján keletkezett másod példányok. Még a főgymnasiumi, úgy a főrealiskolai ifjúságnak, az alföldi tanító egyletnek, az alsóvárosi társalgó körnek, a felsővárosi és alsóvárosi népkörnek könyvtárainról ha említést teszünk, a szegedi könyvtárak sorozatát csaknem kimerítettük. Ezen könyvtárak mindegyike kikölesönzés útján használtatik.

¹ Életrajzát és arcképét a »Vasárnapi Ujság« 1880. évi 24. száma közli. Ezen kívül az 1883-ik évi királylátogatás alkalmából »Szeged hátlája« czímen megjelent alkalmi füzetben, úgy a »Szegedi Híradó« 1883. évi 238. évi számában dr. Kőrössy László tollából »A szegediek Széchenyi Ferencze« czím alatt Somogyi Károlyról érdekes feljegyzések közöltek.

mindenekelőtt, hogy ő szerény viszonyai daczára, mint tudott ily nagy könyvtárat, ily nagy kincsset gyűjteni, s miért adományozta azt épen Szeged város közönségének, holott ő nem szegedi, s Szegeden csak egyszer, 1849-ben fordult meg. Az elsőre azt válaszolhatjuk, hogy ő már ifjú korában szép családi könyvtárt örökölt. Atyja Somogyi Cs. Sándor az ismert magyar író, a rendíthetetlen hazafi szintén gyűjtő volt. Szeged Széchenyi Ferencze pedig már ifjú korában élet-célül tűzte ki magának, hogy nyilvános könyvtárt alapít. E célét soha sem téveszté szem elől. Nélkülözött, minden feleslegest megvont magától, csak hogy minél több könyvet szerezhessen, a melyek között töltötte minden idejét. Mint a „Religio“ szerkesztője, s mint a Szt-István-társulat igazgatója kiterjedt ismeretséget szerzett és ismerősei, jó barátai valódi kedvességet és örömet azzal szereztek neki, ha egy-egy ritkább s értékesebb könyvvel lepték meg. 1861-ben, midőn pozsonyi kanonoknak neveztetett ki, budapesti márton-utczai szerény lakházának minden zuga már könyvekkel volt megtöltve, s már ekkor nagybecsű volt e magán könyvtár, melyet csak kevesen, igen kevesen ismertek, s a melynek tartalmáról még azoknak is, kik azt ismerni vélték, inkább csak sejtelmők volt.

Mint pozsonyi, majd mint esztergomi kanonok még kiterjedtebben gyűjtött. Koronás főknek, államférfiaknak, főpapoknak, tudósoknak elzüllött könyvtáraiból ritka becsű példányokat gyűjtött egybe, s ha a könyvek provenientiái egy külön jegyzékben összeállíttatnának, a hazai régibb könyvtáraknak és gyűjtőknek több ismeretlenjét lehetne abból megállapítani. Az újabb időkben a M. Nemz. Múzeum és az esztergomi primatiális könyvtár duplumaivon kívül külföldi antiquariusoktól is sokat szerzett és még mindig szerez.

A másik kérdésre, t. i. hogy e könyvtárt miért adományozta épen Szegednek, abban válaszolunk, hogy a nagylelkű adományozó a mily buzgó hive egyházának, ép oly lelkes fia a hazának; magyar szívből és lélekben. A magyar elem anyagi és erkölcsi gyarapodása, a magyar nyelv és kultúra terjesztése feküdt szívében, midőn a könyvtárt épen Szeged városának adományozta, mert látta, hogy innen terjed az legjobban, itt tesz legkiválóbb hódításokat.

1880. évi ápril hó 27-én Szegeden kelt felajánló levelében¹ maga mondja: „hogy Szeged mindazon eszközökkel ellátassék, a melyek birtokában fokozott hatékonysággal és erővel képes lesz missióját betölteni. Szeged város földirati helyzeténél, népének tiszta magyarságánál s életrevalóságánál fogva oly fontos központot képez hazánk déli részén, a melynek messzeható rendeltetése úgy a közgazdasági haladás forgalmi emporiumául szolgálni, mint a nemzeties irányú közmívelődést és tudományosságot az ország nagy terjedelmű déli vidékén kiterjeszteni.“ — Ugyanezen felajánló levelében továbbá azt nyilváníja: „Magyar nemzeti érdekből kívánatosnak tartom, hogy Szegeden tudomány-egyetem létesíttessék, a minek e könyvtárral egyúttal egyik előfeltételét kívánom megállapítani.“

Ezen körülmény indokából adományozta Somogyi Károly nagybecsű könyvtárát épen Szeged közönségének. A város törvényhatósági bizottsága 1880. évi ápril hó 30-án tartott ülésében az adományt feltétlenül elfogadta, s csakis az adományozó óhaját teljesíté, a midőn a könyvtár megtekintésére részéről egy küldöttséget nevezett ki. A könyvtár szemléje Budapesten ugyanaz évi május hó 24-én történt meg, s a szemlében a város részéről erre különösen felkért szakértők, u. m. Fraknoi Vilmos, Szilágyi Sándor és Hunfalvy Pál urak is részvettek, a kiknek erről szóló jelentése a következőket tartalmazza: „a könyvtár nemcsak a kötetek számát, hanem főleg összeállításának természetét tekintve oly nagy értékkel bír, a melyet magánosok által gyűjtött könyvtárak csak a legritkább esetekben bírnak. — Mig ugyanis, a magángyűjtők rendszerint egy bizonyos szakra szokták figyelmöket irányozni, Somogyi prépost úr ritka sokoldalúságot tüntet föl. Az általános műveltség és az egyetememes tudományosság nagy forráskészletei és segéd munkái mellett minden tudományszak, alig egy-kettő (a természetrájj, technologia és orvosi tudomány) kivételével oly gazdagon van képviselve, hogy a szakférfiú tanulmányaihoz és irodalmi munkásságához minden fontos segédeszközt feltalál benne. Mert a könyvtár azzal az előnnyel is dicsekszik, hogy egyaránt bírja a régi és a legújabb irodal-

¹ Ez okmányt a »Magyar Könyv-Szemle« 1880. évfolyama 157—163. lapjain egész terjedelmében közölte.

mak nevezetes publicatióit. Legfőbb suly a hittudományra, az egyetemes, egyházi és hazai történetre, a jogtudományra, az utazási irodalomra és a nyelvtudományra van helyezve. A theologiai szakból kiemeljük a Raynald-Baronius-féle nagy egyháztörténelmi munkát, a Bollandisták óriási hagiographiáját, Mansi és Labbé zsinati gyűjteményeit, a londoni és antwerpeni polyglott-biblia kiadásokat, a Szent atyák és egyházi írók Migne által rendezett kiadását. Az európai országok nagy történelmi forrásgyűjteményeiből több van meg. Nem hiányzanak Perz Monumentái sem. A magyar történelmi irodalom forrásmunkái és feldolgozott termékei úgyszólván teljesen megvannak. Az országgyűlési kiadványoknak több kézirattal gazdag gyűjteménye áll itt. Az utazási irodalomból a több száz kötetre terjedő nagy gyűjteményeket emeljük ki. („Le tour de Monde,“ „Voyages nouvelle,“ „Globus“). Ezekhez nagy értékű karthographiai készlet csatlakozik. A philologia terén Somogyi prépost úr az általános kulturai szempont mellett főleg arra volt tekintettel, hogy a magyar összehasonlító nyelvészet művelője együtt találjon mindent, a mire buvárlataiban szüksége van. Az ázsiai nyelvek irodalmából Deguignés hires chinai szótárától a Morgenländische Gesellschaft kiadványaiig úgyszólván semmi sem hiányzik, mi figyelemre méltó. Ezen szakirodalmi osztályokhoz járúlnak a nagyszabású encyclopaedikus vállalatok (az Acta eruditorum, a francia encyclopaedia, Ersch és Gruber, valamint Mayer encyclopaediája, az Encyclopaedie du XIX. Siecle.), az akadémiák (a magyar, a bécsi, a berlini, müncheni, pétervári) kiadványai, a paedagogiai és ifjúsági irodalom nagy készlete. E szerint egy félszázadon át ritka áldozatkészséggel és szakismerettel gyűjtött nagy könyvtárt nyer Szeged városa, a melynek minden időben egyik főnevezetessége lesz, miként Maros-Vásárhelynek a Teleki-féle és Szebennek a Bruckenthal-féle könyvtár. És reméljük egyúttal, hogy az általános műveltség és a tudományos munkáság elterjedésének hathatós tényezőjévé fog válni.“

A város közönsége június 15-én tartott közgyűlésén örömmel vette tudomásúl a szemlérlől szóló jelentéseket, s mint már a könyvtár tulajdonosa elrendelte, hogy a könyvtár örök időkre az adományozó nevérl „Somogyi-könyvtár“-nak neveztessek, s az adományozásról alapító levél szerkesztessek, a melyben a

könyvtár épségére, kezelésére és gyarapítására vonatkozó szabályok elősoroltassanak, s a városnak az elfogadás tényéből folyó kötelmei megállapíttassanak. A közgyűlés a könyvtár helyiségeit a város tulajdonát képező főreáltanodai épület földszinti helyiségében levő hat tágas termet jelölte ki, s annak alkalmas felszerelését s az adomány tárgyhóhoz méltó bebútorozását elhatározta. Már ekkor megalkotta a könyvtári bizottságot is; intézkedéseket tőn a szállítás megkezdésére, s felkérte az adományozót, hogy a város által díjazandó könyvtárnokot szabad tetszése szerint kijelölje.

De nem remélt akadályok merültek fel, a melyek a helyiségek bebútorozásának, a szállítás megkezdésének kérdéseit, szóval az adományozás végbemenetelének ügyét igen megnehezítették. Az akadályokat azonban Tisza Lajos Szeged újjá alkotó királyi biztosa ép oly tapintattal, mint erélylyel elhárítván, az alapítványi oklevél 1881. évi februárhó 15-én Budapesten Tréfort Ágoston, Tisza Lajos, Fraknoi Vilmos, Hunfalvy Pál, Szilágyi Sándor, Hajnik Imre, Márkus Gyula és Berger János tanúk jelenlétében mind az adományozó, mind az elfogadó fél részéről kölcsönösen aláíratván, a város a könyvtárnak ekkor nem csak jogilag lett tulajdonosa, de az tényleg már részére átadottnak is nyilvánított.

Még ugyanazon év őszén megkezdett a leszállítás is, miután könyvtárnoknak ideiglenes minőségben Magyar Gábor főgymnasiunai igazgató kineveztetett. Szeptember hó folyamán Budapestről 68 s Esztergomból 16 láda szállítmány érkezett a könyvtárba. A következő év tavaszán Magyar Gábor könyvtárnok ez állásáról lemondván, az adományozó könyvtárnokul Reizner János városi főjegyzőt jelölte ki, kit is a városi közgyűlés 1882. évi július hó 16-án tartott ülésében ezen állásában véglegesen megerősítván, a szállítások nagyobb eredménnyel folytatottak. Ez évben Budapestről 74, Esztergomból 14, az 1883. év folyamán Budapestről 25, Esztergomból 10 s végül az 1885. év folyamán Budapestről 5, s Esztergomból 3 láda, s így összesen Budapestről 172, Esztergomból pedig 43, együttevve tehát 215 láda szállítmány érkezett le.

A leszállítás teljesen még ma sem fejeztetett be. Az ado-

mányozó saját használatára könyvtárának egy részét visszatartotta, s ezek majd csak halála után fognak leküldetni.

A leszállításnak ezen hosszadalmassága azon körülménynek tulajdonítandó, hogy a könyvtárnak semmiféle lajstroma sem volt. Az elszállítás előtt tehát minden láda tartalmáról három példányban jegyzékek készültek, az úgynevezett ladalajstromok. Főleg a hely szükénél fogva e jegyzékek készítésénél sem a szakszerűsége, sem a betűsoros rendre tekintettel lenni nem lehetett. Még az egymáshoz tartozó kötetek is a szerint, a mint különböző ládába helyeztetek el, különböző tételek alatt lettek lajstromozva. Így a 215 ládáról szóló lajstrom összesen 19,000-et meghaladó címet és 42,000-et meghaladó kötetszámot tüntet föl. Hogy a visszamaradt állomány hány kötetet képez, pontosan megállapítani nem lehet.

A szállítások megkezdésével csaknem egyidejűleg történt a könyvtár helyiségének bebútorozása. A helyiségek 6 tágas teremből s egy széles külön folyosóból állanak. A termek tűzmentes boltozatúak, az ablakok vasfüggönyökkel vannak ellátva, s a termek magasak, szárazak, könnyen szellőztethetők.

A hat terem közül egyik olvasó termül szolgál, melyben 48 hely van berendezve. Egyébként ezen helyiség is, mint a többi, a falak körül elhelyezett karzatos díszes állványokkal van berendezve. A többi helyiségekben a falmelletti állványokon kívül még kereszt-állványok is vannak, úgy, hogy minden terem három-három osztálylyal bír. Az állványokon az eddigi állománynak kétszeresét is könnyen el lehet helyezni. A helyiségeknek ilyenképen való berendezése a város költségén 20,000 forintot haladó kiadással létesült.

A Budapestről és Esztergomból érkezett szállítmányok jó ideig ládákbán maradtak. Csak az 1882. év végén kezdetett meg azok kiraktározása s minden láda tartalma az adományozó kívánatára egy-egy külön állvány-részletbe állítottatott fel.

Ugyanaz év végén a könyvtárnok egy terjedelmesebb javaslatban kidolgozta a könyvtárrendezés, felállítás, szakokba osztás és címértározás tervzetét. A könyvtári bizottság a rendezési tervet változatlanul elfogadta, azt azonban csak 1883. év tavaszán lehetett foganatosítani, a midőn az adományozó erre nézve beleegyezését kijelentette.

A szakokba osztás munkáját egyedül a könyvtárnok végezte, s őszre már befejeztetett. Mintául a budapesti kir. magy. tudomány-egyetem könyvtárának schemája szolgált némi eltéréssel. E szerint 9 főszak állítottott fel, u. m. :

- A. Hittudomány 6 alszakkal,
- B. Jogtudomány 8 „
- C. Államtudomány 5 „
- D. Orvosi tudomány 7 „
- E. Mennyiség és természettudomány 7 alszakkal,
- F. Bölcsészet és neveléstudomány 8 „
- G. Történelem s földirat 9 „
- H. Nyelvészet és irodalom 6 „
- I. Vegyesek 5 alszakkal.

A szakokba történt beosztás után az egyes munkák formatum (folio, quart, octav alak) szerinti rendezése következett. Így kerültek össze a ládákban egymástól messze esett gyűjteményes munkák s több kötetes kiadványok szétszórt darabjai. Így kerültek össze a másodpéldányok is, a melyek közül a jobb példányok megtartattak, a többiek pedig az adománylevél értelmében az adományozónak visszaküldettek. Eddig 947 mű 1436 kötet küldetett vissza.

A felállítást a címztározási munkálatok követték. Ennek folyamatba vétele előtt egy részletes utasítás lett kidolgozva a címzlapok készítéséről, melyben mindenféle példa közlésével a munkálat egyöntetűsége s pontossága czéloztatott.

E javaslatot is elfogadta a könyvtári bizottság, s e szerint minden munkáról két címzlap, u. m. a betűsoros alape címzlap és szake címzlap készült. Az első 4-edrét alakú lap, melynek meghatározott 8 rovata az utasítás szerint töltendő ki. Külön utaló címzlap készült a fordító- s kiadóról is. A szake címzlapok 8-ad alakú lapok, s csekély eltéréssel ugyanazon följegyzéseket tartalmazták, a melyeket az alcímzlapok tartalmaznak.

A címztározási munkálat 1883. évi július 1-én vette kezdetét. Ekkor neveztetett ki a könyvtárhoz, előbb ideiglenes minőségben, segédkönyvtárnokul Lázár Béla, valamint két havi időtartamra vagyis július és augusztus havára hat napidíjas alkalmazása engedélyeztetett. Tanárjelöltek, növendékpapok s egyetemi hallgatók alkalmaztattak a munkálatokhoz, melyek az emlí-

tett részletes utasítás értelmében készültek, s a melyek azután felülvizsgálat alá kerültek.

E két hó alatt az E., F., G., H., I. szakokból összesen 5885 mű 16,822 kötettel került felvétel alá. Azóta a felvétel folytonosan tart, s tart még éveken keresztül; de eddig is az állománynak már több mint fele fel van véve s csak az A. és C. szakok felvétele van hátra.

A betűsoros alapezím lapokból eddig 65, a szakezím lapokból pedig 80 doboz telt meg. A cím tározott állomány szakok szerint a következőket tünteti föl :

B. Jogtudomány	1084	mű	1714	kötet	²⁰⁰ ₂₀
D. Orvosi tudomány	526	"	920	"	"
E. Mennyiség és természettudomány	1010	"	2274	"	"
F. Bölcsészettudomány	1560	"	2908	"	"
G. Történelem s földirat	3472	"	7782	"	"
H. Nyelvészet és irodalom	2311	"	5287	"	"
I. Vegyesek	482	"	4673	"	"

Összesen : 10445 " 25558 "

E szerint a visszaküldött 947 " 1436 "

duplum levonása után a még cím tározatlan A. hittudomány és C. államtudományi szakok állománya . . . 7753 " 15335 kötetre rug.

A fentebbi részletes kimutatás kiegészítéseül megjegyeztetik, hogy a régi magyar nyomtatványok száma (1711 előtt) 31-re, a nem hazaiaké 46-ra rug. Mind ismeretesek. A kéziratok száma igen kevés.

Ha az adományozó használatára visszatartott munkák is leérkeznek, s ha a még hátralevő két főszak igen gazdag állománya is fel lesz véve : a könyvtár katalógusa s részletes leírása, valamint az időközi szaporulat jegyzéke ki fog nyomatni.

A mint a cím tározási munkálatok annyira előrehaladtak, hogy a könyvtárt az olvasó közönség használatára, habár részben is, megnyitni lehetségesnek mutatkozott, az előkészületek erre is megtétettek.

A könyvtár ünnepélyes megnyitása 1883. évi október hó

16-án történt, egyenesen ő Felsége által, ki azon időben Szeged újjá alkotási munkálatát szemlélte meg.¹

A megnyitási ünnepélyen jelen voltak Tisza Kálmán, Tisza Lajos, Román Miron, Angyelits Germán, Brankovics György, Petrovits Bazilian, Vanesa János, Pável Mihály, Metianu János, Szabó János, Németh József, br. Bémer Pál, Dobó Miklós, Varga Ferencz, Pulszky Ferencz, Hunfalvy Pál, Jókai Mór, Tormos Zsigmond, dr. Szabó József, dr. Lenhossék József, dr. Szentkláray Jenő, Mikszáth Kálmán, br. Apor Károly, Stancsieh György, Horváth Gyula, Tallián Béla, Mészáros Nándor, Rósa Izsó stb., a városi hatóság és a könyvtári bizottság tagjai. Az adományozót — ki az ünnepélyen részt nem vehetett — Sujánszky és Pellet kanonokok képviselték.

Az ünnepélyes megnyitás után a könyvtár a közhasználatnak lett átadva. A használat pedig csakis az olvasó teremben való olvasásra szorítkozik. Az alapítványi oklevél értelmében kikölcsonözni sem vidékre, sem helyben semmi feltétel alatt nem lehet.

Az olvasók száma az első évben, 1883—84. (október—junius hónapokban) összesen 205 nap alatt 3437 volt. Ezek között lelkész 22, tanár, tanító 69, író 20, művész 22, ügyvéd 15, katona 23, törvényhatósági tisztviselő 60, állami tisztviselő 80, magán tisztviselő 45, orvos 20, gyógyszerész 25, gazdálkodó 5, építész 6, kereskedő 29, magánzó 11, nő 28 s végül tanuló 2957 volt, kik együttesen 5173 művet használtak.

Az 1884—85. év folyamán (szeptember—junius hónapok) az olvasók száma 238 nap alatt 1763-at tett. Közöttök lelkész 10, tanár, tanító 63, író, művész 36, ügyvéd 9, katona 2, törvényhatósági, állami s magán tisztviselő 73, orvos 32, gyógyszerész 12, gazdálkodó 2, építész 2, kereskedő 39, magánzó 23, nő 161 és tanuló 1299 volt, kik összesen 1809 művet olvastak.

Az 1885—86. év folyamán az olvasók száma havonként jelentékeny emelkedést tüntet fel; ennek részletes kimutatása a „Könyv-Szemle“ következő évi folyamában fog közöltetni.

Az olvasási idő kezdetben délelőtt és délután is ki volt tűzve. Minthogy a délelőtti időkben a helyi viszonyoknál fogva

¹ A megnyitás ünnepélyét a »Magyar Könyv-Szemle« 1883. évfolyama 336—339. l. egész részletességgel közölte.

az olvasók a könyvtárt nem látogathatták, azért is a nyitvatartás ideje utóbb csakis a délutánra szorítkozott. A délutáni olvasási időtartam kiterjesztéséről pedig az adományozó kívánatánál fogva le kelle mondani.

Az olvasók belépéskor ellenőrző s kérő lapot nyerne. Az olvasók számáról s a használt művek mennyiségéről és ezek szakáról napi statisztika vezetetik, melyről havi és évi összesítések készülnek.

A könyvtár szaporodásáról az alapító levélben akként van gondoskodva, hogy a város az évi költségvetésben évenként legalább 1000 frtot tartozik könyvbeszerzésekre fordítani. De ennél jelentékenyen több az, mit a város a gyarapításra fordít. Az évi budgetként a személyi kiadásokat is beleszámítva az 1883-dik évre 3028 frt, az 1884-ik évre 4540 frt, az 1885-ik évre 4933 frt, s végül az 1886-ik évre 4651 frt állapítottatott meg a törvényhatósági bizottság részéről.

Igy a szaporulat néhány év alatt igen jelentékenynek mutatkozik. Természetes, hogy a szaporulat legfőképp az újabb munkákra s különösen azon szakokra szorítkozik, a melyek a kiegészítést és más szakokkal való arányba hozatalt leginkább követelték. A szaporulat főrésze pedig ismét adományokból áll. A tudományos és közmívelődési testületek, kezdve az Akadémiától, majdnem kivétel nélkül megküldik kiadványaikat. A kiadók, szerzők hasonlót cselekesznek, s ezenkívül egyes adakozók is jelentékeny mérvben szaporítják a könyvtár állományát. A régi városi közkönyvtár használható munkái is bekebelezettek, s az egyes adakozók között Burger Gusztáv, Lechner Lajos, Kotzó Pál, Sztupa György illetőleg Kriegner György említendők, úgy az adományozott könyvek mennyisége, mint belbecsénél fogva. A beszerzések között kiváló becsű a budapesti tud. egyetemi könyvtár hírlap-gyűjteményének duplumai, a melylyel a Somo gyi könyvtár igen becses hírlapgyűjteményének hézagait és hiányait kiegészíteni csaknem teljesen sikerült.

A város által eszközölt beszerzések és adományok szaporulata eddig 4282 műből álló 7273 kötetre rug. Ezen szaporulat a főszakok szerint a következőkép oszlik el:

A. 47 mű 123 kötet

B. 281 „ 350 „

C.	210	mű	750	kötet
D.	136	"	227	"
E.	336	"	431	"
F.	128	"	172	"
G.	559	"	726	"
H.	683	"	1303	"
I.	106	"	320	"

Másod és többes példányul pedig maradt 1986 mű 2870 kötettel.

Megjegyzendő, hogy a városi beszerzések, s általában az időközi szaporulat az alapítványi oklevél értelmében a Somogyi adományát képező könyvektől elkülönítetten kezelendők.

A könyvtári ügyeket az 1884-ik évben alkotott törvényhatósági szabályok értelmében a következő személyzet intézi:

1. Könyvtár-igazgató (Reizner János.)
2. Segéd-könyvtáros (Lázár Béla, az 1884. évi április 5-én tartott városi tisztújítás óta rendszeres minőségben.)
3. Tizennégy tagból álló könyvtári bizottság. Ennek elnöke: Szabados János, tanácsnok; tagjai: Fehér Ipoly, Enyedi Lukács, Csonka Ferencz, Kelemen István, Kovács Albert, Lévy Ferencz, Löw Immanuel, Magyar Gábor, Obláth Lipót, Reitzer Adolf, Rózsa Ferencz, Szluha Ágoston, Vass Pál. A könyvtári bizottságot a törvényhatósági közgyűlés három évenként saját tagjából újra alkotja.

4. Egy könyvtárszolga.

Ezekben a Somogyi-könyvtárról szóló ismertetésünket azon kijelentéssel zárjuk, hogy kötelességünknek ismerjük a könyvtár gyarapodásáról, annak használatáról a szakközönséget évenként értesíteni.

